

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

737

## משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • וירא תשפ"ו

לומר העבודה זרה, 'ואכלו' רוצה לומר שרפו באש, כך הם שוחטים את האבות ואת הבנים לעבודה זרה.

ולחבדל זה כאילו דומה לניסיון העקידה, אבל האמת היא שאין זה דומה כלל, כי מה שהגויים מוסרים נפש על הבנים, זה בא אצלם מתוך אכזריות, שאין להם שום מצוה על זה, ורק מפני שהם רוצים לקבל איזה טובות הנאה מהעבודה זרה הם מתאכזרים אפילו על הבנים, ואילו אצל כלל ישראל, כל המצוות שעושים, אפילו מה שדומה לאכזריות אינו אכזריות אלא רחמים.

וכך כתוב בעיר הנידחת (דברים יג, טז-יח) "הכה תכה את יושבי העיר ההיא וגו' ושרפת באש את העיר וגו' ונתן לך רחמים ורחימך", וביאר האור החיים שם: "כוונת מאמר זה, לפי שציווה על עיר הנידחת שיהרגו כל העיר לפי חרב ואפילו בהמתם, מעשה הזה יוליד טבע האכזריות בלב האדם, כמו שסיפרו לנו הישמעאלים כת הרוצחים במאמר המלך כי יש להם חשק גדול בשעה שהורגים אדם ונכרתה מהם שורש הרחמים והיו לאכזר, והבחינה עצמה תהיה נשרשת ברוצחי עיר הנידחת. לזה אמר להם הבטחה שייתן להם השם רחמים, הגם שהטבע יוליד בהם האכזריות, מקור הרחמים ישפיע בהם כוח הרחמים מחדש לבטל כוח האכזריות שנולד בהם מכוח המעשה", ע"כ.

וזהו ההבדל בין גויים לישראל, שהגויים יש בהם טבע של אכזריות, וכאותם ישמעאלים הרוצחים במצות המלך, שעל ידי זה מתחזקת בהם האכזריות ויש להם 'חשק גדול' בזה, והם נהנים מן הרציחה, אבל בהריגת יושבי עיר הנידחת, מאחר שזו מצוה, מבטיחה לנו התורה שזה לא גורם לאכזריות, וכפי שממשיך הפסוק שם "כי תשמע בקול השם אלוקיך", והיינו כשעושים את זה בתור מצוה, מפני שכך ציוונו השם – כי תשמע בקול השם, זה לא גורם אכזריות אלא להיפך זה מחזק עוד יותר את מידת הרחמים, 'ורחימך'!

### יארצי"ט מרן הגרא"מ שך זללה"ה

השבוע ט"ז חשוון יארצי"ט רשכבה"ג מרן הגרא"מ שך זללה"ה, ונביא כאן מתוך דבריו שאמר רבינו בהספד במלאות השלושים לפטירתו בהיכל ישיבת 'בית מתתיהו', כסלו תשס"ב.

כשאנו מדברים על גדול הדור, הרב שך זכרנו לברכה, מה ראינו אצלו? שכל היום לא היה היסח הדעת מתורה! וכל הזמן ישב ליד השולחן עם גמרא ולמד, גם כשהיו באים לצרכי ציבור ולעניינים פרטיים, הייתה הגמרא פתוחה והמשיך בדבקות בתורה בלי הפסק, בלי היסח הדעת מן הדבקות בתורה.

וכן בענין התפילה, בקשת הרחמים הייתה אצלו תמידית, ובכל שיעור לפני שהוא אמר את השיעור היה ניגש למישהו לבקש ברכה שהשיעור יהיה טוב, אף על פי שכבר הכין את השיעור והכל היה מוכן ומסודר אצלו, עדיין צריך סייעתא דשמיא שהשיעור יהיה טוב ויהיה לאמתיה של תורה, ולא סמך על 'כוחי ועוצם ידי' ברוחניות – שזה גם כן טבע הקיים באדם, לסמוך על כוחו ועוצם ידו, אך צריכים לדעת כי לא משיגים רוחניות בכוח ועוצם ידי, אלא צריכים סייעתא דשמיא עם זכויות, ולזה צריכים תפילה ובקשת רחמים. והוא היה ניגש לבקש ברכות מצעירים, שהיו צעירים ממנו בהרבה שנים, ממי שיכול להיות נכד שלו ביקש ברכה לפני השיעור, וזוהי תפילה!

ועוד דבר שהוא גם כן מסדרי הישיבות אך לא כולם יודעים להחשיב את זה: לימוד המוסר, וכבר כתבו הפוסקים שזה חיוב גמור, כי האדם מצד טבעו בלי לימוד המוסר הוא לא בשלמות, ואינו יכול להיות בשלמות ולצאת ידי חובתו בכל העניינים אם אינו מתעורר על ידי חיזוק תמידי. ואצלו ראו את זה איך שגם בתקופה האחרונה הוא היה עולה לסדר המוסר שבישיבה, והייתה הדרך נמשכת הרבה זמן מביתו לישיבה, כחצי שעה, היה עולה עוד פסיעה ועוד פסיעה, להגיע לישיבה ללמוד בסדר המוסר. וכן בצוואתו ביקש על מחשבה של מוסר.

### החיוב להשתדל להגיע למעשי האבות

\*אמרו חז"ל (תנא דבי אליהו רבה פרק כה) "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב", חייב אדם, כל אדם, חייב לומר, והיינו להשתדל להגיע לזה, שהמעשים שלו יהיו כמו האבות, אברהם יצחק ויעקב. וכפשוטו זה מאד לא מובן, איך אפשר להגיע לדרגת האבות הקדושים.

אבל הענין בזה הוא, מפני שבאמת כל הניסיונות שנתנסה אברהם אבינו וכמו שאמרו (אבות ה, ג) עשרה ניסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולם, גם כלל ישראל בכל הדורות יש לו אותם הכוחות של מסירות נפש לעמוד בכל הניסיונות האלו, כך כתוב בכמה ספרים, וכך כתב ברוח חיים על פרקי אבות שם.

ידוע שבאמת כך המציאות, שבכל הדורות עמדו כלל ישראל בניסיונות של גזירות על קידוש השם, ומסרו את נפשם ונפש הבנים והבנות על קידוש השם, ובשמחה! כי הכוחות של האבות הקדושים קיימים בכלל ישראל, וכל המעשים שעשו האבות, עם המסירות נפש לעבור את כל הקשיים ולעמוד בניסיונות, נתנו כוחות לכלל ישראל בכל הדורות לעמוד בניסיונות האלו.

ואמנם זהו בנוגע לכלל ישראל בכללותו, אבל כל יחיד בפני עצמו זה תלוי בו ובבחירה שלו. ועל זה אמרו חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, כי מעשי האבות שייכים לכל כלל ישראל בכל הדורות, ואמנם לא שייך להשיג את דרגת הקדושה וההשגות של האבות, אבל ה'מעשים' בפועל שייך שיהיו כמו מעשי האבות, וכל כלל ישראל בכל הדורות יש לו את הכוחות לעשות כמעשי האבות.

### האהבה והרחמים – לעשות כציווי השם

ובמעשי האבות יש כמה עניינים, ואחד מהם הוא ניסיון העקידה, ושמעתי מאמרו"ר זללה"ה בשם בעל נחלת דוד שעמד על הפסוקים בעקידה, שכתוב (בראשית כב, ז) "ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני", וצריך ביאור אריכות הלשון, שהקדים יצחק ואמר 'אבי', והשיב לו אברהם 'הנני בני', ולכאורה אלו מילים מיותרות, שלא מצינו בשום מקום לשון כזו של קריאה לפני מה שמדברים.

וביאר, שיצחק נתכוון לשאול את אברהם, שהרי בטבע העולם לשחוט בן זו אכזריות גדולה מאד, והוא נגד טבע האב שמרחם על בנו כמו שכתוב (תהלים קג, יג) כרחם אב על בנים, וכיצד שייך שאב יעשה דבר כזה של אכזריות לבנו, אבל כאן היה ציווי מיוחד מפי הקב"ה שהיה אברהם חייב לעשותו, ושאל יצחק את אברהם: 'אבי', כלומר האם אתה עושה זאת עם כל רחמי האב על הבן, או שיש כאן מצוה של אכזריות.

והשיב לו אברהם 'הנני בני', כלומר, שההרגשה של רחמים ואהבת האב לבן קיימת כמו שהיא בשלמות, ואדרבה אני עושה זאת מצד הטבע של אהבת האב לבן, כי מאחר שזה דבר השם וכך המצוה, אם כן זוהי טובת הבן, ומצד הרחמים והאהבה אני חייב לעשות את זה, והאהבה מחייבת זאת, ואין זו אכזריות אלא אהבה!

זו הייתה דרגתו של אברהם אבינו, עם שלמות האמונה בהרגשה כזו, וכמו שהעיד עליו הכתוב (נחמיה ט, ח) "ומצאת את לבבו נאמן לפניך", האמונה השלמה, עם ההרגשה שכך האמת האמיתית, להרגיש ולחיות את האמת הזו, וכל כלל ישראל יש לו את הדרגה הזו מאברהם אבינו, אבל זה תלוי בבחירה של כל יחיד ויחיד, וכל אחד צריך לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, והיינו להשתדל לעשות את המעשים עם אותו ההרגש, עם ההרגשים של שלמות האמונה כמו האבות.

### ההבדל בין ישראל לאומות העולם

והנה אצל גויים גם כן יש שמקריבים את בניהם לעבודה זרה, כמו שכתוב (דברים יב, לא) "כי גם את בניהם ואת בנותיהם ישרפו באש לאלוהיהם", ורש"י שם מביא מהספרי: אמר רבי עקיבא אני ראיתי נכרי שכפתו לאביו לפני כלבו ואכלו (ופירש בשפתי חכמים: 'כלבו' רוצה

\* מתוך שיחה בישיבת פוניבז', כסלו תשס"ב.

## מידות טובות – שינוי הטבע על ידי תורה

ובאור החיים שם כתב עוד, "ואומרו וריחמך, העיר בזה, שכל זמן שהאדם הוא בגדר טבע אכזרי, כמו כן יתנהג עמו השם, שאין השם מרחם אלא לרחמן", והיינו שאם האדם הוא אכזרי בטבע ואינו רחמן, גם השם מתנהג עמו כפי מידתו וכפי הטבע שלו, ואף שאינו עושה 'מעשים' של אכזריות, ויתכן שהוא אפילו עושה מעשים טובים, אבל אם בטבע הוא אכזרי, גם השם יתנהג עמו באותה המידה והוא לא יזכה למידת הרחמים, שאין השם מרחם אלא לרחמן.

ומבואר כי החיוב של מידות טובות הוא שינוי הטבע, ומי שבטבע הוא אכזרי, ולא דווקא מידת האכזריות אלא גם כל המידות הרעות, אם האדם לא עוקר אותם ויש בו מידות רעות, כבר אין לו זכות לסייעתא דשמיא בדברים שצריך את מידת הרחמים.

וזהו שאנו אומרים בברכת שים שלום: כי באור פניך נתת לנו תורת חיים ואהבת חסד, והיינו שצריכים תורה ואהבת חסד, לא רק 'מעשי' חסד אלא 'אהבת' חסד, שהחסד יהיה בטבע! ועל ידי עסק התורה וקיום המצוות מקבלים את זה שמשנתה הטבע. וזהו שחייב אדם לומר מתי

יגיעו מעשי למעשי אבותי, שהמעשים יהיו כמו דרגת האבות, עם אותם ההרגשים של האבות, ושייד להגיע לזה.

ואמנם זה לא כל כך פשוט כי צריכים שינוי הטבע, וידוע ששינוי הטבע שייך רק על ידי תורה, כי יש יצר הרע והתורה היא תבלין, אבל לפעמים גם קשה ללמוד, כי היצר הרע לא נותן ללמוד, ומושך להתבטל, ויש הנאה של בטלה, ומה העצה, איך אפשר להתגבר שלא יהיה קשה ללמוד? כמובן אם יודעים את החשיבות, עד כמה שעסק התורה הוא דבר חשוב, ויודעים כמה זה ההיפך, כמה החיסרון והגרועותא בלי תורה, ממילא זה נותן חיזוק. אבל עדיין סוף סוף יש יצר הרע.

אכן באמת זה לעומת זה עשה האלוקים, ויש מתיקות התורה, וכמו שיש יצר הרע נגד תורה כך יש 'יצר' של תורה, יש מתיקות בתורה, כפי שאנו אומרים בברכות התורה 'והערב נא' את דברי תורתך בפנינו, כי יש ערבות בתורה, ודבר שהוא ערב ומתוק ממילא זה מושך ונעים ולא קשה ללמוד, ואדרבה, עושים את זה בשמחה. ורק צריך ללמוד בצורה המתאימה לפי טבעו, שאז ירגיש את המתיקות, וילמד בהנאה ובשמחה, ועל ידי זה יזכה לכל המעלות והמידות הטובות.

## קידוש השם אל מול חילול השם

ואם יש בעולם מי שמזלזל בכבוד שמים הרי זה איום ונורא, וכבר אמרו חז"ל (יומא פו, א) שחילול השם הוא העוון החמור ביותר, שתשובה אינה מכפרת על זה, וגם ייסורים אינם ממרקים, רק מיתה מכפרת עם התשובה.

אמנם רבינו יונה כותב בשערי תשובה (ש"א מז, וט"ד ה) שיש עצה לתיקון חילול השם, והיא "אם יעזרו השם יתברך לקדש תורתו נגד בני אדם ולהודיע לבני אדם גבורת השם וכבוד הדר מלכותו". היינו שקידוש השם הוא תיקון לחילול השם.

### כשנסתים נגד התורה חובה להרבות כבוד שמים

והנה בזמן האחרון יש בציבור הרחוקים מאיתנו ורחוקים מאידישקייט שרוצים לזלזל ולהשפיל את כבודם של עוסקי התורה, ובכוונה מכוונת יש פעילות והסתה כנגד עוסקי התורה, ולא רק כנגד עוסקי התורה אלא גם כנגד גדולי התורה, מסתים במוצהר נגד דיני התורה, ומכריזים ברבים כאילו שדיני התורה אינם מחייבים אותם.

ודבר זה הוא חילול השם איום ונורא, שיהודי עומד ומכריז רח"ל שיש חוק העומד מעל חוקי התורה, ואינו מתחשב בדיני התורה.

ובתקופה כזו שמבקשים להסית את הציבור נגד התורה ולהדיח מן האמונה, ורוצים להשפיל את כבוד התורה, הרי זו המדרגה העשירית (בשערי תשובה שער ג') של אלו שאין להם חלק לעולם הבא, רח"ל, וחייבים אנו להרבות כבוד שמים כנגד חילול השם הנורא, ועלינו להראות שאנחנו מאמינים והולכים לפי דרך התורה, ורק חוקי התורה הם החוקים שלנו.

וסיפר לי מרן הגרא"מ שך זללה"ה, שפעם הלך ברחובות ירושלים עם מרן הגרי"ז זללה"ה, וניגש אדם אחד למרן הגרי"ז ושאל כי בעוד כמה ימים יתקיימו בחירות להנהלת 'העדה החרדית', והוא חבר בהעדה החרדית, ויש לו זכות בחירה, אבל לא אכפת לו מי ייבחר, ושאל האם יש ענין שיצביע, וביקש הרב שך מהגרי"ז רשות לענות, ואמר לשואל שילך להצביע, כי ככל שיהיו יותר קולות של בוחרים בעדה החרדית יש בזה קידוש השם, שיראו העולם שיש הרבה אנשים החרדים לדבר השם, ועל ידי זה יתרבה כבוד שמים שזה תכלית הבריאה.

וזהו הטעם שהורו גדולי הדור להשתתף בעצרת המחאה בפרהסיא, כי מאחר שהגיע לידי כך שיש חילול השם והסתה נגד האמונה, חובתנו לחזק האמונה ולהרבות כבוד שמים שזה התיקון לחילול השם, ועל ידי שמשתתפים בעצרת המחאה, מראים בזה שאנו מאמינים בהשם ובתורתו, ומכריזים בקול כי השם הוא האלוקים!

בשבוע שעבר יצאו רבבות אלפי ישראל לעצרת תפילה גדולה של קידוש השם בראשות רבותינו גדולי הדור שליט"א. ונביא כאן מתוך דברים שאמר רבינו זללה"ה בקידושא רבה לחתן מתלמידי הישיבה, בש"ק חקת תש"ע, לאחר עצרת תפילה שהתקיימה בתקופת עצורי עמנואל.

מן הראוי לעמוד על מה שזכינו עתה למעמד גדול של קידוש שם שמים, בעצרת המחאה בה נקהלו אלפים ורבבות להכריז כי השם הוא האלוקים, אך דומה כי באמת לא כולם מבינים את פשר הענין, לשם מה הורו לצאת לרחובה של עיר.

ובאמת סיבת הדבר היא מפני שקם שופט אחד והכריז, כי השופטים אינם משועבדים לדיני התורה והם הקובעים ולא הרבנים, וכיון שהיו כאלה שהסכימו לדבריו, הרי כתוצאה מכך היה חילול השם, ובפרט שאותו השופט לא יצא בוויכוח לגופו של ענין אם הרבנים צודקים או לא, אלא הכריז ואמר כי לא אכפת לו מה המציאות ומה יאמרו הרבנים והחוק הוא למעלה מן הרבנים.

ואמנם הוא עצמו אינו אלא מוסת מאחרים לכך, אך הרושם שנוצר מדבריו היה חילול השם איום ונורא, והתיקון לחילול השם הוא בחיזוק קידוש השם, כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה.

לכן מסיבה זו הלכנו כולנו לעשות קידוש השם בהכרזה כי השם הוא האלוקים ובקריאת שמע ישראל, ולא כאותם עיתונים שהגדירו זאת למחרת כ'מפגן עוצמתי', שהרי מחשבה כזו היא מחשבת טעות של כוחי ועוצם ידי שאינה אלא כעבודה זרה ומוסיפים בכך חילול השם, אדרבה, בשעה כזו צריכים לחזק האמונה שהכל ביד הקב"ה, שעל ידי ריבוי כבוד שמים יתוקן החילול השם שהיה כאן.

~ ~ ~

ובשיעור היומי לפני היציאה לעצרת, הרחיב רבינו כדלהלן.

### התיקון לחילול השם – קידוש השם

שינוי בסוף פרקי אבות, כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. כל תכלית הבריאה היא לכבוד שמים, ובלי כבוד שמים אין צורך בכל הבריאה. וכבוד שמים היינו לפרסם את האמונה שיש בורא עולם ואנחנו עבדיו, וכל העולמות, אצילות בריאה יצירה ועשייה, כולם נבראו לצורך התכלית הזאת – שיתרבה כבוד שמים. ואף על פי שהקב"ה הוא מלך הכבוד, ולא חסר לו כבוד, מכל מקום הכוונה בזה היא להיטיב עם הברואים, שעל ידי שאנו עוסקים בכבוד שמים, אנו זוכים לעולם הבא שהוא התענוג האמיתי.

לעילוי נשמת ר' **משה בצלאל** ב"ר אשר מרגליות ז"ל  
נלב"ע ז' חשון תשס"ז - תנצב"ה  
ורעייתו מרת **פייגה צפורה** ב"ר מנחם מנדל שמעון ז"ל  
נלב"ע י"ח חשון תשנ"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת  
רבי **זאב צענזאר** זצ"ל  
ב"ר יהושע זצ"ל  
נלב"ע כ"א חשון תשנ"א - תנצב"ה

לעילוי נשמת רבי **מרדכי דוד** ב"ר זלמן לייב זייבלד זצ"ל  
נלב"ע ט"ז חשון תשפ"ב - תנצב"ה  
נדבת בנו ידידינו **הרה"ג רבי שמואל יצחק זייבלד שליט"א**  
תלמיד מרן רבינו ראש הישיבה זללה"ה

לעילוי נשמת ר' **יהודה** ב"ר משה שמואל שנפלד ז"ל נלב"ע כ"ב חשון תשע"ג - תנצב"ה